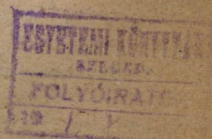


# ORSZÁGOS POLGÁRI ISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY



FELELŐS SZERKESZTŐ  
DEÁK GYULA

1947. JANUÁR—FEBRUÁR



## HIVATALOS ÓRÁK:

**Főtitkár:** Kedden és szerdán d. u. 2—4-ig, a többi hétköznapon d. u. 3—6-ig.

**Szerkesztő és könyvtáros:** hétköznapon d. e. 8—1-és d. u. 4—6-ig.

**Pénztáros:** kedden és pénteken d. u. 4—7-ig.

## KÜLDEMÉNYEK:

Minden beadvány, megkeresés, kérvény, levél az **Egyesület Elnökségének** címére küldendő.

A **szerkesztő** címére küldendő a cikkek, hírek; ismertetésre szánt könyvek. — Kéziratot nem adunk vissza.

A **pénztáros** hatáskörébe tartoznak a tagsági és előfizetési díjak, hirdetések.

A **könyvtáros** a Székházban lévő könyvtár kezelése mellett intézi a Közlöny szétküldésével összefüggő ügyeket.

A **Temetkezési Biztosító Egyesület** elnöke: **Kopócsy Béla.** (Az Egyesület új megalakulása folyamatban van.)

Az említett ügyekre vonatkozó megkeresések az illetékes tisztes nevére címezve a Székházba küldendők (Bpest, Szentkirályi-u. 11.). Tagsági és előfizetési díjak befizetése a 6875. csekkzámlára történik.

A Jóléti Bizottság csekkjének száma: 25.524.

---

## TARTALOM.

	Oldal
<i>Deák Gyula:</i> A polgári iskolai tanárok értéke — — — — —	27
<i>Deák Gyula:</i> Tankönyvpályázat — — — — —	29
A polgári iskola az 1946—47. évi állami költségvetésben — — —	30
Szemlélődés — — — — —	32
Egyesületi Élet — — — — —	32
Irodalom és Lapszemle. <i>Sugár József:</i> Méhtenyésztés, Ism.—k.—a.	34
Hírek. — — — — —	34
Halottaink: Vass Márta, Kelemen József, Nagy Béla, Pilát Anna, Benedek Frigyes, Czöndör László, Pólya M. Irma, Bétai Vendel	39
Az egyesületi pénztáros közleményei. — — — — —	40

---

### Ezen számunk terjedelme 16 oldal.

Az Egyesület tagjai a Közlönyt a tagsági díj fejében kapják.

A július 1-től június 30-ig tartó egyesületi évre a tagsági díj tanároknak 12.— F, amely két részletben is fizethető, az isk. év elején és középén a 6875. számú csekken.

A Közlöny előfizetési díja nem tagoknak, iskoláknak és intézményeknek 12.— F, amely egyszerre fizetendő a 6875. számú csekkén.

---

Felelős kiadó: Deák Gyula.

---

Bethlen-nyomda Rt. — Műszaki igazgató: Lombár László.

# ORSZÁGOS POLGÁRI ISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

Az Egyesület mb. elnöke <b>BABIRÁK MIHÁLY</b> Budapest, XIV., Egressy-út 2.	Felelős szerkesztő <b>DEÁK GYULA</b> Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 11.	Pénztáros <b>SÁNDLY VILMOS</b> Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 11.
--	--	--

Az Egyesület főtítkára **RÉHELYI OSZKÁR**, Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 11.

## A polgári iskolai tanárok értéke.

Mindig örültem, ha valamelyik tanárról vagy az egész tanári Rendről szépet és jót állapíthattam meg és ezen megállapításomnak kifejezést is adhattam. Most ismét alkalom kínálkozik erre a tankönyvpályázaton igen szép sikerrel szereplő kartársaim nevének felsorolásával. (L. a következő cikkben!)

Felhasználom az alkalmat arra is, hogy a jelentősebb kitüntetések bemutatásánál visszamenőleg a polgári iskola egész élete alatt.

A polgári iskolai tanár főszereplése a vidéki, különösen a járási székhelyeken vagy más községekben mutatkozik meg. A vidéki köznevelődési gócpontoknak a polgári iskolai tanár volt a lelke; a vezetésben, munkákban, a hírlapírásban és szerkesztésben jelentős érdemeiről számolhatunk be. Országos viszonylatban is találunk igen szép számban kiemelkedő tanárokat.

Polgári iskolánál kezdtek működésüket s később egyetemi ny. r. tanárok lettek: *Dr. Weszely Ödön* (Pécs, 1918), *dr. Greguss Pál* (Szeged, 1941.) és *dr. Száva-Kovács József* (Budapest, 1945.).

Egyetemi c. nyilv. rk. tanári címet kaptak: *Dr. Csefkó Gyula* (1941.) és *dr. Sebestyén Károly* (Szeged, 1938.).

A Magyar Tudományos Akadémia 1896 március havában *Póra Ferenc* fővárosi polgári iskolai igazgatónak a Marczibányi-pályázatra beadott Magyar synonymika pályaművét a Marczibányi-jutalommal tüntette ki. A szerző A magyar rokonértelmű szók és szótárak kézikönyve címmel az Akadémia 1200 K segélyével 1907-ben kiadta a pályaművet. (532 oldal.)

A Magyar Tudományos Akadémia a Duna balparti folyóinak hidrogرافیája, különös tekintettel a terasse-képződményekre c. pályázatára beérkezett pályázat alapján *Sóbányi Gyula* bánffyhungyadi polgári iskolai tanárt bizta meg a munka elkészítésével (1898.) és 200 aranyat bocsátott rendelkezésére. A Matematikai és Természettudományi Bizottság is adott 200 forintot. Sóbányi 1898—1900. években beutazta a területet. A pályaművet az Akadémia 1905-ben kiadta 162 oldalas könyvben.

A Magyar Tudományos Akadémia I. osztálya *dr. Csefkó Gyulát* levelezőtágyává választotta. (1943.)

A Petőfi Társaság rendes tagjává választotta *Irmei Ferenc* főv. tanárt (1887.), *dr. Palágyi Menyhértet* (1887.) és *Havas István* főv. igazgatót (1920.). Később főtítkárrá (1933.), majd alelnökké választották (1938.), végül a Petőfi lírai nagydíjat ítélte neki a Társaság.

A Magyar Paedagogiai Társaság 55 évi működése alatt rendes tagjai sorába választotta a következő polgári iskolai tanárokat: 1892. I. 5. *Böngérfi János*, *Geöcze Sarolta* (Brassó), *dr. Gyulay Béla*, *dr. Kerékgyártó Elek*, *Lengyel Sándor*, *dr. Zsengeri Samu*, IV. 30. *dr. Gööz József*, — 1893. II. 18. *Schneider István* (Pécs), — 1897. I. 16. *Földes Géza*, — 1911. I. 21. *Krammer József* (Pozsony), — 1929. IV. 20. *Szenes Adolf* (Szeged), — 1936. V. 16. *dr. Cser János* és *Havas István*, — 1937. V. 15. *Kratofil Dezső* (Szeged) és *dr. Noszlopi László*, — 1939. V. 20. *Loschdorfer János*, — 1943. II. 20. *dr. Újvári Béla*, — 1946. V. 18. *Deák Gyula*, *Dobos László* és *Solt (Schmidt) Ferenc*. Összesen 20 tanárunk jutott be a magyar pedagógusok akadémiajába, ahol a rendes tagok száma 100. A hosszú idő alatt 286 rendes tagot választottak.

A Királyi Magyar Természettudományi Társulat munkájában — amint azt a Társulat történetében olvastuk — tevékeny részt vettek a polgári iskolai tanárság köréből: *Bányai János*, *Horváth Miklós*, *Kohaut Rezső*, *Kohn Gyula*, *dr. Langer Sándor*, *Pungur Gyula* és *Roller Mátyás*.

Végül felsorolom a Tanáregyesületünk polgári iskolai elnökeit, akik, ha egyik-másik rövidebb ideig viselte is ezt a tisztséget, — hasznára voltak a magyar kultúrának. *Roller Mátyás* 1875—1877., *Lengyel Sándor* 1877—1880., *Vajdajfy Ernő* 1880—1883., *dr. Gyulay Béla* 1883—1885., *Fillinger Károly* 1885—1886., *Schuch József* 1886—1889., *Hahóthy Sándor* 1889—1896., *Lád Károly* 1896—1907., *Mezey Lajos* 1920—1924., *Reöthy Vladimír* 1924—1925., *Havas István* 1925—1934., *Rákosi Zoltán* 1934—1945. (1907—1918-ig terjedő időben nem polgári iskolai tanárok voltak az elnökök, 1918—1920-ig pedig megválasztott elnök nem volt. 1945 óta szintén nincs megválasztott elnök. Először Pirovsky Lajos másodelnök vezette, majd Babirák Mihály mb. elnök vezeti az Egyesületet.)

Nem sorolom fel az Országos Gárdonyi Társaságban, a Gyóni Géza Irodalmi Társaságban és a Magyar Ifjúsági Irodalmi Társaságban, meg a vidékiekben, pl. a Vörösmarty Irodalmi Társaságban (Ujpest) és a többi Társaságban a polgári iskolai tanárok kifejtett munkáit. Hát még a sok tankönyv, tudományos és szépirodalmi műveket, amelyek polgári iskolai tanárok agyában születtek meg. A szépírók közül leg-híresebbek: *Tolnai Lajos* regényíró és költő, *Komjáthy Jenő* költő, és *Kaffka Margit* regényíró és költő. A mi tanáraink mint lapszerkesztők is szintén bebizonyították érdeklődésüket, készségüket és arravalóságukat. Erről külön cikkben számoltam be *Közlönyünk* 1938—39. év.

folyamának 8. számában. Az ott közölt adatokat: 207 tanár 306 lap és folyóirat szerkesztését, később felhasználtam a Polgári iskolai író-tanárok élete és munkája című 520 oldalra terjedő könyvemben (1942.). Festő- és szobrászművészek, jeles ének- és zeneművészek is szép számban kerültek ki tanáraink közül. Előadások és felolvasások tartását tanáraink köbelességüknek tartották.

Felsorolásaim csak kis mutatvány a polg. isk. tanári Rend tagjainak valódi értékéről. Ha a most nem jelzett értékeket is mind számba akarjuk venni, jó nagy könyv megírására gyűlne össze anyag.

*Budapest.*

**Deák Gyula.**

## Tankönyvpályázat.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter az 1946. évben a Köznevelés szeptember 1. és október 1. számában pályázatot hirdetett az általános iskola I—VII. osztályában használandó tankönyvekre, nevelői kézikönyvekre és térképfüzetekre. Az I—IV. osztály magyar nyelvi tankönyvére természetesen legnagyobb számban népiskolai tanítók, az V—VII. osztály valamennyi tankönyvére és a nevelési kézikönyvekre szintén természetesen gimnáziumi és polgári iskolai tanárok, a térképvázatokra pedig térképészek, geográfusok, egyetemi nyilv. rendes és magántanárok pályáztak.

A bírálóbizottság hatalmas munkát végzett, tisztán csak az V—VII. osztályokra meghirdetett pályázatra 207 pályázat érkezett. Legtöbb a számolás és mérés tankönyvre (40), azután meg a magyar nyelvre (31). Tekintélyes számú a német nyelvi pályázat is (28).

A polgári iskolai tanárok derekasan kivették részüket a pályázatból. Az ember élete c. (új tantárgy), VII. osztály részére kiadandó könyvre azonban valószínűleg senki sem pályázott tanáraink közül. Meglepő, hogy a történelemre pályázók közül — bizonyosra vesszük, hogy volt pályázó tanárunk — nem nyert díjat egy sem.

A pályadíjat nyert tanáraink nevét a következőkben adjuk:

**Tankönyvek:** *Magyar nyelv és irodalom.*

V. osztály: 2. díj: Dobos László és Szakál János. 4. díj: Szántó Lőrinc.

VI. osztály: 2. díj: Dobos és Szakál. — 6. díjnak megfelelő jutalom: Szántó.

VII. osztály: 1. díj: Dobos és Szakál.

*Földrajz és néprajz.*

V. osztály: 1. díj: Sághegyi Lajos. — 2. díj: Udvarhelyi Károly.  
— 5. díj: Bona Imre.

VI. osztály: Sághegyi. — 2. díj: Udvarhelyi.

VII. osztály: 1. díj: Sághegyi. — 3. díj: Udvarhelyi.

*Természetrajz:*

V. osztály: 5. díj: Balogné Hajós Terézia és Kovács József.

*Természettan:*

VII. osztály: 2. díj: Székely Vilmos. — 3. díj: Tix Miklós. — 5. díj: Kedves Miklós. — 6. díj: Udvari Ottó. — A 6. díjnak megfelelő jutalom: Márk Bertalan.

*Számolás és mérés.*

V. osztály: 1. díj: Stéger Ferenc és Tix Miklós. — 4. díj: Székely Vilmos. — 6. díj: Ligeti Béla. — A 6. díjnak megfelelő jutalom: Kratofil Dezső. — Ugyancsak a 6. díjnak megfelelő jutalom: Szenes Adolf.

VI. osztály: 1. díj: Stéger és Tix. — 3. díj: Székely Vilmos. — 6. díj: Kratofil Dezső. — A 6. díjnak megfelelő jutalom: Szenes Adolf.

VII. osztály: 1. díj: Stéger és Tix. — 3. díj: Székely Vilmos. — 4. díj: Ligeti Béla.

*Ének:*

V—VII. osztály: 6. díj: Tiboldi József.

*Német nyelv:*

V. osztály: 2. díj: Piry József. — 5. díj: Szepes Lajos és társa. — 6. díj: Lux Béla és Gusztáv.

VI. osztály: 2. díj: Piry József. — 4. díj: Szepes és társa.

VII. osztály: 2. díj: Piry József. — 3. díj: Szepes és társa.

**Nevelői kézikönyvek:** A rajzolásban az I. a) díjat *Reuter Ágoston* nyerte. Az 5. díjnak megfelelő jutalmat kapott *Tirpák Sándor*. A műhelygyakorlatok 1. díját *Luspay Kálmán*, a 3. díjat pedig *Petri Sándor* nyerte. A kereskedelmi gyakorlatokon egy pályázat volt, *Stéger Ferencé*, akinek az 5. díjat adták ki. A többi kézikönyvekre (gyorsírás, olasz, latin, testnevelés, gazdasági gyakorlatok, háztartási gyakorlatok, mértani rajz) vagy nem pályázott polgári iskolai tanár, vagy ha pályázott, nem nyert jutalmat; ugyanez az eset a térképfüzetekre hirdetett pályázatnál is.

*Budapest.*

Deák Gyula.

## A polgári iskola az 1946—47. évi állami költségvetésben.

„A demokratikus Magyarország első költségvetésével a vallás- és közoktatásügyi tárca a nép legszélesebb rétegeinek kulturális felemelkedését kívánja elsősorban szolgálni.” Ezek a bevezető szavak.

Majd áttér az általános iskolára a bevezető cikk: Elsősorban említést érdemel itt a 6650—1945. M. E. számú rendelettel létrehívott általános iskola, amely az ország lakosságának minden tagja részére egyformán kíván lehetőséget nyújtani a műveltség alapvető elemeinek megszerzésére, valamint a dolgozók iskolája, amely az önhibájukon kívül iskolázás nélkül maradt felnőtt dolgozók kellő szellemi felkészítését és a magyar értelmiség korszerű felfrissítését szolgálja.”

Új dolgok a költségvetésben, hogy a „Gazdasági irányú iskolák” cím megszűnt, mert ezek az iskolák a földművelésügyi, iparügyi, ille-

tőleg kereskedelem- és szövetkezetügyi miniszteri tárca költségvetésébe kerültek. A „Népoktatás” és a „Polgári iskolák” cím az „Általános iskolák” címbe olvadt bele.

A polgári iskoláknál a *költségvetési részben* ezek a rovatok és összegek szerepelnek:

Személyi járandóságok — — — — —	9,247.410 Ft
Dologi kiadások — — — — —	209.270 „
Kiküldetési és átköltözködési költségek — — — — —	36.000 „
Hozzájárulás a nem állami tanszemélyzet illetményeihez	3,949.150 „
Egyéb hozzájárulások a nem állami iskolák költségeihez — — — — —	229.709 „

A Személyi járandóság részről közöljük a következőket: A polgári iskolai igazgatók és tanárok, stb. fizetésének tervezete ez:

Létsz.	Fiz. o.	Létsz.	Fiz. o.
42	V. Igazgató	6	VII. Tanító
32	VI. Igazgató	3	VIII. Tanító
40	VII. Igazgató	9	IX. Tanító
35	VIII. Igazgató	19	X. Tanító
177	V. Tanár	20	XI. Tanító
14	VI. Tanár	57	
313	VII. Tanár	6	X. Művezetőnő
305	VIII. Tanár		Az állami polgári iskolák száma 156, 1017 osztállyal; a nem állami polgári iskolák száma 218, 1390 osztállyal.
415	IX. Tanár		
549	X. Tanár		
1922			

Az *indokolási* részben a polgári iskolai tanárokat érdeklő adatok:

Az előirányzott tanári állások közül 15 gyakorló isk. állás.

A személyi járandóságok 2. alrovatában véteget fel az óraadó hitoktatók, a kisegítő és az óraadó tanárok díja, az osztályfőnökök díja, a dolgozók polgári iskoláiban működő vezetők és tanárok díja, valamint az ezekben az iskolákban szolgálatot teljesítő altisztek különmunkadíja, a dolgozók iskolái tanulóinak vizsgadíja, paraszt dolgozók iskoláiban, dolgozók iskolái előkészítő tanfolyamainál és a partikulákban működő vezetők és tanárok díja.

Összesen 150 iskolában 1125 tanár és 79 egyéb alkalmazott részül fizetésekiegészítő államsegélyben.

A háborús események következtében elpusztult iskolai berendezés és felszerelés részbeni pótlására 205.000 forint beállításával történt gondoskodás.

A *Szegedi Tanárképző Főiskola* tanári személyzetének fizetési javaslata: 1 igazgató és 1 tanár az V., 6 tanár a VI., 3 tanár a VII. és 1 polgári iskolai tanár a VII. és 1 polg. isk. tanár a VIII. fizetési osztályba osztatott be.

A költségvetés tételei megnyugtatók a polgári iskolai tanároknak nézve.

## SZEMLÉLŐDÉS

**7. Részvétlenség.** Az utóbbi időben alig kapunk értesítést tanáraink haláláról. Csak kerülő úton jut el hozzánk egy-egy hír, amely hézagos; rendszeren hiányzik a halálozás ideje. Irunk az igazgatóknak, egyik-másik válaszol, de nem mindegyik. Most már rájöttünk, honnan kell megszerezni az adatokat: az anyakönyvi hivataltól. Onnét pontosan válaszolnak. Kedves Kartársak! Szomorúság a gyász, de szomorú dolog a részvétlenség is!

**8. Levelezés csekken.** Egyiken: „Köszönjük az eddig kifejtett munkát és boldog új esztendőt kívánunk. N. igazgató.” — Egy székesfővárosi ny. igazgató nagy elismeréssel ír pár sort tiszteseink buzgó munkálkodásáról. — Jönnek szíves, meleg üdvözetek a tisztesek közt helyetfoglaló jó barátoknak. A pénztáros, aki szívesen fogadja a tagsági vagy előfizetési díjat, örömmel fogadja és továbbítja a kedves soroikat is.

**9. Meglepetések a tankönyvpályázatnál.** Mindenféle pályázatnál előfordul meglepetés, így természetesen a tankönyvpályázatnál is. Meglepetés, hogy több jó tankönyv írójának nevével nem találkoztunk. Mi az oka? Nem pályáztak; ha pedig pályáztak, még az utolsó díjat sem nyerték el. Néhány módszeres könyv szerzőjéről is hasonló dolgokat állapíthatunk meg. Az már azonban kedves meglepetés, hogy néhány új név került forgalomba. Örszem.

## EGYESÜLETI ÉLET

**ELNÖKSÉGI ÜLÉSEK.** I. 1947. évi január hó 10.

1. a) *Rabirák Mihály* mb. elnök megemlékezett halóttainkról: Kelemen József, Nagy Béla, Vass Márta, Pilát Anna és Benedek Frigyesről. b) Jelentette, hogy a Pedagógusok Szabad Szakszervezetébe való beolvadásunk előmunkálatai folyamatban vannak.

2. A főtitkári jelentésből: Gulyás István kiskunfélegyházi tanár rendes tagul jelentkezett. Az Elnökség felvette.

3. *Deák Gyula* könyvtáros a könyvtár forgalmáról és az elajándékozott könyvekről tett jelentést.

4. *Sándly Vilmos* a pénztár bevételéről és kiadásáról számolt be.

5. *Castiglione László*, a Jóléti Bizottság elnökének jelentésével kapcsolatosan felmerült az a gondolat, hogy intézményeink a Szakszervezetbe beolvadás után az Eötvös-alaphoz hasonló módon Csenyery-alap néven szolgálják a polgári iskolai tanárság érdekeit.

*Deák Gyula* vagyongazdálkodó-gondnok a vagyonról, a balatonfüredi nyaralók javításáról, a Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyar Gazdasági Hivatala által a Diákotthonra fizetett berről tett jelentést,



II. 1947. évi február 14. 1. Az ülést *Deák Gyula* tb. alelnök vezette. Elbúcsúztatta halottainkat: Czöndör Lászlót, Pólya M. Irmát és Bétai Vendelt.

2. Réhelyi Oszkár főtitkár: a) jelentette, hogy az alapszabályok módosítását, amely a Szakszervezetbe való beolvadás lehetősége végett szükséges, felterjesztette a belügyminisztériumba. 2. Rendes tagokul jelentkeztek: Dr. Almásy György szabadművelődési titkár (Hódmezővásárhely) és dr. Sulyok Kálmán szombathelyi tankerületi főigazgató. Az Elnökség felvette őket.

A többi tisztesek is beszámoltak a kezelésükben álló ügyéről.

**A JÓLÉTI BIZOTTSÁG** 1946. szept. 13-án, okt. 25-én és 1947. január 24-én tartott taggyűlést. Az ülések legfőbb tárgya intézményeink megmentése és fenntartása lehetőségeinek megbeszélése és az ezekkel kapcsolatos teendő volt. A háború viharait átszenvedő intézmények nagyobbmértvű helyreállításáról a jövedelem hiánya miatt egyelőre nem lehet szó. Soproni üdülőházunk teljes berendezése megsemmisült, csak az épület falai maradtak meg. Balatonfüredi üdülőházaink berendezésének egy részét sikerült megmenteni, ott az épület- és berendezési károk igen nagyok. Az épület állagának megvédése céljából bizonyos helyreállítási munkálatok már történtek. Az ostromot legjobban budapesti intézményeink vészelték át. Székházunkat már legnagyobbbrészt helyreállítottuk. Diákotthonunkat a Szövetséges Ellenőrző Bizottság foglalta le s az gondoskodott a teljes helyreállításról. Vendégszobáink üzemben vannak. Az a súlyos felelősség és sok teendő, amely a jelen körülmények között a Bizottságra, mint a vagyon kezelőjére nehezedik, szükségessé tette, hogy a Bizottság, az időközben elmaradt bizottsági tagok pótlására a közgyűlés által megválasztott *Bartók János, Dániel Endre, Gruber Erzsébet, Gyenes Gyula* és *Kotár Ede* póttagokat bevonja munkájába. A vagyonkezelő gondnoki teendők ellátását a Bizottság felkérésére 1946. október 25. óta *Deák Gyula* végzi. Az intézmények vezetőinek személyében változás nem állt be.

*Petényi József* titkár.

**A POLGÁRI ISKOLAI TANÁROK TEMETKEZÉSI BIZTOSÍTÓ EGYESÜLETE** 1946. évi december 15-én tartott közgyűlésén elhatározta, hogy tagjaihoz és tanári Rendünkhöz újabb felhívással fordul. Tavasszal rendkívüli közgyűlésen dönt az egyesület sorsáról. Az első felhívásra 270 tag küldte be válaszáat. Az egyesület kéri többi tagját is, hogy újítsák meg tagságukat, mert a régi tagok szerzett jogai válozatlanul megmaradtak. Új tagok 45 éves korig jelentkezhetnek, de ha többen kívánják, a közgyűlés ezt a korlátozást felemelheti 50 évre. Új tagok kérjenek belépési nyilatkozatot és mellékeljenek válaszbélyeget.

## IRODALOM ÉS LAPSZEMLE

*Sugár József: Méhtenyésztés.* A Szabad Föld Könyvtárának 35. füzeté. Budapest, 1947. 19 l.

Népszerű formában világosan megírt füzet, amelyet a méhészetkedvelők nagy haszonnal forgathatnak. Az érdeklődők könnyen megtalálhatják a kívánt adatokat, mert a szerző ügyesen csoportosította anyagát. A méhek természetrajza, lakása, téli élete stb. fejezet ontja a sok érdekes tudnivalót.

— k — a.

**Énekszó.** 1946—47. évf. decemberi sz. Kiemeljük a gazdag tartalomról *Ádám Jenő*: „El kéne indulni!”, *Kelemenné Péterffy Ida*: Az énekoktatás megszervezése az általános iskolában, *dr. Rossa Ernő*: Az alsó „szó” hang c. cikke. — Febr. sz. *Pálinkás József*: Vázlatos útmutatás a relatív szolmizálás bevezetéséhez.

**Köznevelés.** 1947. évf. 3. sz. Főbb cikkek: *Keresztúry Dezső*: A kultuszminisztérium a pedagógusokról. *Kovács Máté*: Az általános iskola ellenzéke. *Kovács Gyula*: Az első nagy orosz nevelő. A tankönyvpályázat eredményéről *Sik Sándor* számol be; a díjnyertesekről külön kimutatás olvasható. (L. erről a közlésünket!)

**Pedagógus Értesítő.** A Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezetének központi lapja 1945. október havában jelent meg először, a későbbi számokat azonban az Embernevelés című folyóirat mellékleteként adták ki. Most ismét önállóan jelentkezett. *Béki Ernő* központi főtájkár szerkesztésében. A folyó évi 1. számban a szerkesztő a lap célját ismertette. „Gazdag reményekkel szívünkben, újra elindítjuk a Pedagógus Értesítőt.” Nagy érdeklődésre számíthat a Szakszervezet státusmódosító tervezete című cikk. (Ismertetjük a Hírek című rovatunkban Fizetési tervezetek c. alatt.) Megemlíjük még *dr. Kemény Gábor*: A magyar nevelők útja c. cikkét. „Nyílt ésszel és nyitott szemmel tekintsünk szét a nagyvilágban és a mi kis magyar társadalmunkban. Segítsük kiegészíteni az emberi szolidaritást s ennek keretében érvényesítsük a magunk emberi és nemzeti értékeit.” — 2. sz. Főbb cikkei ennek a számnak. *Béki Ernő*: Tiltakoznunk kell c. cikkében a kultuszminiszteri állás betöltését sügreti. *Kemény Gábor*: Készüljünk a nagy jubileumra! (1848 százéves jubileumára.) *Angyal János*: Az általános iskola problémái. *Barcza Gedeon*: Új minősítési rendszert! A kisebb közleményekben olvasható, hogy a Szakszervezet énekoktatói szakosztálya minden szerdán d. u. 3—5-ig tart hivatalos órát. A szakosztályt *dr. Rossa Ernő* székesfővárosi polgári iskolai tanár vezeti.

## HIREK

**Közlönyünk** ezen száma 1000 példányban jelent meg. Egy példány az iskoláké, a többit pedig kölcsönös megegyezéssel tartásuk meg tagjaink.

**Főigazgatói kinevezés.** A Magyar Köztársaság elnöke *dr. Sulyok Kálmán* tanügyi tükárt a szombathe-lyi, *dr. Gacsályi Sándor* evang. gimnáziumi igazgatót a debreceni és *dr. Csorba Zoltán* ref. gimnáziumi tanárt a miskolci tankerület főigazgatójává kinevezte.

**Törvényhatósági bizottsági tag.** Az 1945. év őszén tartott budapesti törvényhatósági bizottsági tagválasztáskor *Babirák Mihály* szfv. polg. isk. igazgatót beválasztották a tagok közé. Behívása az idén, január havában történt meg.

**Tanfelügyelői kinevezés.** A válás- és közoktatásügyi miniszter *Kovács István* soproni áll. polgári fiú iskolai igazgatót Veszprém vármegye, *Kovács István* kisvárdai áll. polgári leányiskoali igazgatót Szabolcs vármegye tanfelügyelőjévé nevezte ki megbízott minőségben.

**Budapesti tanulmányi felügyelő.** A budapesti tankerületi főigazgató a budapesti polg. iskolák felügyeletével a következőket bízta meg:

*Általános tanulmányi felügyelet:* Babirák Mihály, Castiglione László, Hilbert Károly, Mátés Kálmán, Stéger Ferenc polgári iskolai rendes igazgatókat, dr. Székely János és Dolinszky János polg. isk. tanárokat, *a rajz szakfelügyeletével* Paál Ákos gimn. tanárt és Reuter Ágoston polg. isk. tanárt; *a fiú-kézimunka szakfelügyeletével* Luspay Kálmán polg. isk. igazgató;

*a női kézimunka szakfelügyeletével* Graf Irén polg. isk. tanárt; *az ének szakfelügyeletével* Kelemenné Péterffy Ida gimn. tanárt és Pálincás József polg. isk. tanárt; *a karének szakfelügyeletével* Péter József polg. isk. tanárt; *a testnevelés szakfelügyeletével* Erdődy Imre és Budai Anna keresk. középisk. tanárokat; Péter Dénes gimn.- és Andrassy Irén polg. isk. tanárt. — A polg. isk. általános felügyeletre ezen felül Szécsi Gy. Jenő áll. polg. isk. igazgató is kapott megbízást; míg egyes iskolák általános tanulmányi felügyeletét Tix Miklós tanügyi tanácsos, főigazgatói szakelőadó látja el.

**Székfoglaló előadás.** *Dr. Újvári Béla* szfv. polg. isk. tanár a Magyar Paedagogiai Társaságban jan. 18-án tartotta székfoglaló előadását *A gyermekrajz és a művészi alkotás* címmel.

**Az Angolkisasszonyok Tanárképzőjének tanári testülete.** Csaknem egészen újjáalakult a tanári kar rendes kinevezési alapon. Tagjai: *Dr. Marczell Mihály* egyetemi nyilv. r. tanár, igazgató, a pedagógia tanára; *dr. Solt Ferenc*, volt soroksári polg. isk. igazgató, az áll. gyermeklélektani intézetbe beosztva, a főiskolán óraadó tanár volt, a filozófia tanára; *dr. Kelemen József*, a budapesti áll. tanítóképző volt tanára a magyar nyelv- és irodalom és segédtudományai tanára; *dr. Horváth János* egyetemi tanársegéd, a ma

gyar irodalomtörténet tanára; *M. Baly Katalin* a történelem tanára; *M. Sombor Janka Gertrud* a német nyelv és irodalom tanára; *dr. Kanszky Márton* kegyesrendi gimn. tanár, a földrajz tanára; *dr. Szép Jenő* egyetemi tanársegéd, a mennyiségtan tanára; *dr. Zagyvay Kamill* tanársegéd, min. osztálytanácsos, a fizika tanára; *dr. Péntes Antal* szlv. gimn. tanár, a növénytan tanára; *dr. Mödlinger Gusztáv* az állattan tanára; *Barátosi\* József* a kémia, ásványtan tanára; *Faludy Béla* az ének, zene tanára; *M. Herkély Veronika* a női kézimunka tanára. Három kinevezett tanársegéd: *Simon Vera* (fizikai tanszékhez), *Soror Barabás Olga* (a kémia- ásványtani és *dr. Rimóczyne Marczinkó Eszébet* (az ének-zenetanszékhez).

**Székesfővárosi polg. isk. igazgatói kinevezések:** Budapest székesfőváros polgármestere 1947. évi január elseji hatállyal **rendes igazgatókká** kinevezte a következőket: *Kornis Dezső* Felsőerdősori fiúiskolához, *Balogh István* Jázmin-u. f., *Mátész Kálmán* Kiskorona-u. f., *Sándly Vilmos* Pannonia-u. f., *Gyenes Gyula* Szemere-u. leányiskola, *Dobos László* Lovag-u. l., *Gulyás Gyula* Váci-út l., *Kovács József* Mester-u. l., *Pálvölgyi Richárd* Óhegy-u. l., *Bartos Mihály* Úteg-u. l., *Petényi József* Dózsa György-úti l., *Bajári Jákó* Gyáli-úti fiúiskolához. **Ideiglenes igazgatók** lettek: *Komáromi Ferenc* Rottenbiller-u. f., *Darvas Vilmos* Hernád-u. f., *Ligeti Béla* Városmajor-u. f., *Rétházy Ferenc* Százados-úti l., *Pongrácz Dezső* Némévolgyi-úti l. **Megbízást** kapott: *dr. Koppány István* Váci-úti f., *Réhelyi Oszkár* Mester-u. f., *Szirt Miklós* Kiskorona-u. f.-isk.-hoz.

**Fizetési tervezetek.** A Magyar Pedagógusok Szakszervezete és a vallás- és közoktatásügyi minisztérium illetékes ügyosztálya együttesen olyan fizetési tervvel járul a minisztertanács elé, hogy annak sikere esetén a pedagógus társadalom teljesen megnyugodhat. „Ebben a javaslatban — írja *Nagy Miklós* államtitkár — nem kívánunk a magunk számára különös előnyöket. Nem akarjuk magunkat mások elé helyezni. Csak azt akarjuk, hogy mások se előzzenek meg bennünket.“ A szóalatti javaslat szerint a polg. isk. tanár a IX. fizetési osztályban kezdi meg pályáját és a mindenki által elérhető VII. fiz. osztályba 15 évi szolgálat után ér el. Az V. fiz. osztályba automatikusan bejut, a IV. fizetési osztályba azonban csak a kiváló tanárok nevezhetők ki a megállapított százalék szerint.

**Harmat Artúrról.** Egy elkésett hír, amelyről csak most értesültünk a Magyar Kórus 1945. évi szept. számából, ahol Harmat Artúr hatvanéves címmel igen értékes közlemény jelent meg. Ebből a közleményből idézzük a következőket: „A könnyű muzsa hívei alig ismerik a nevét, de a zene legkomolyabb ágának, az **egyházi zenének** barátai negyedszázada már vezérüknek tekintik hazánkban. Mikor 1918-ban az első világháborúból hazatért, alig ismerte Budapesten egy tucat muzsikust. Ma nemcsak az egész ország, de a külföld egyházzenei körei is tisztelettel emlegetik nevét. Mikor 27 évvel ezelőtt hazatért, csak annyit tudtunk róla, hogy **Herczfeldnél és Kösslernél** tanult zenészerzést és növendékkorában megnyerté a Zeneakadémia Hay-

nald-ösztöndíjat. Azután egyszerre megindult magasba ívelő pályája, melyet nem annyira egyéni sikerek, hanem korszakot jelentő tartós eredmények jellemeznek. Néhány év után átveszi *Kacsóh Pongrácz* örökségét a fővárosi zenei ügyosztályban. Ugyanakkor iskolai zene- és énekoktatási szakfelügyelő. A Zeneakadémián pedig gregoriánt és liturgikát tanít az orgonásoknak és zeneszerzőknek. Itt kerül össze a sors különös kegyéből legnagyobb zenepedagógusokkal, *Kolányi Zoltánnal*. Keltőjük együttműködésének köszönhető, *hogy ma a magyar szentzene első helyen áll Európában.* Ezekhez az elismerő szavakhoz csak annyi a hozzáfűzésünk, hogy *Harmati Artúr* székesfőv. polg. isk. tanár és c. igazgató. Az ő öröme tehát a miénk is.

**Kinevezések a szabadművelődésben.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Gaál György* és *Tatay Jenő* áll. polg. isk. tanárokat szabadművelődési s. titkárokká, *Miszlay István* és *Paál Magda* áll. polg. isk. tanárokat szabadművelődési fogalmazókká, *Balogh Lajos* áll. és *Karakas Lajos* ref. polg. isk. tanári szabadművelődési s. fogalmazóvá nevezte ki.

**Magyar állami szociális ösztöndíj!** A vallás- és közoktatásügyi miniszter az Angolkisasszonyok Polgári Iskola Tanárképző Főiskola hallgatói közül a következőknek adományozótt az 1946-47. tanévre magyar állami ösztöndíjat: *Kamarás Éva*, *Koller Vilma*; II. fokú ösztöndíjat: *Havassy Mária Magdolna*, *Herkély Ilona Erna*; III. fokú ösztöndíjat: *Makara Anna*, *Fekete Júlia*.

**Az oktatófilm kirendeltség mellett működő Pedagógiai Szakbizottságba** negyven tagot nevezett ki a vallás- és közoktatásügyi miniszter. A polgári iskolai tanárok közül a következők a Szakbizottság tagjai: *Halápy Jenő* szfv. igazgató, gazdasági felügyelő, *Kisaszondi János* nagyatádi közs. fiúisk. tanár, *dr. Noszlopi László* egyetemi magántanár, szfv. tanár, *Reuter Ágoston* szfv. tanár és *Takács István* szfv. igazgató.

**Tanáraink könyvei.** Az utóbbi három esztendőben a tanáraink által írt tudományos és szépirodalmi könyvek száma fokozatosan apadt. Az 1943-44. évben 34 tanár 39 könyvet, 1944-45-ben 10 tanár 10 könyvet, az 1945-46. évben pedig csak 5 tanár 5 könyvet adott ki. Összesen tehát 49 tanár 54 munkája jelent meg. Magyaráztal nem is kell a fokozatos eséshez. Mint inkább csúcsteljesítményt megemléjük, hogy az 1942-43. évben 49 tanártól 62 munka jelent meg.

**Budafoki énekszó.** Ez a című annak a közleménynek, amely az Énekszó c. folyóiratban jelent meg, és arról szól, hogy a budafoki áll. polg. fiúiskola mellett működő felnőtt dolgozók polgári iskolájának növendékei milyen kedves módszerrel tették lehetővé a polgári iskola énektanárának énektanítását. Ennek a tanításnak lett az eredménye, hogy a budafoki építési kiállítás hangversenyén bemutatkoztak *Orlando di Lasso*: A hajnal szárnyas hírnöke szép madrigáljával és *Bárdos* egy népdalkórusával.

**Polgári iskolai tanár a Rádióban.** *Baloghné Hajós Terézia*: Gyermekmesék. (1947. II. 7.)

### Polgári iskolai tanár előadása.

Volly István szfv. tanár a VIII. ker. Józsefvárosi művelődési telep sorozatában a magyar népdalról öt előadást tartott.

### Hány hallgatója van a Szegedi Tanárképző Főiskolának?

A) Nyelv-, irodalom- és történettudományi szakcsoport (német nyelv nélkül).

Évf.	Férfi	Nő	Együtt
I.	5	6	11
II.	5	17	22
III.	7	8	15
IV.	6	24	30
	23	55	78

A1) Nyelv-, irodalom- és történettudományi szakcsoport (német nyelvvel):

Évf.	Férfi	Nő	Együtt
I.	3	3	6
II.	1	6	7
III.	2	6	8
IV.	3	9	12
	9	24	33

B) Földrajz-természettudományi alcsoport:

Évf.	Férfi	Nő	Együtt
I.	5	7	12
II.	3	3	6
III.	2	4	6
IV.	6	13	19
	16	27	43

C) Mennyiség-tan-természettudományi szakcsoport:

Évf.	Férfi	Nő	Együtt
I.	2	4	6
II.	1	1	2
III.	2	2	4
IV.	2	4	6
	7	11	18

A hallgatók száma évfolyamonként:

Évf.	Férfi	Nő	Együtt
I.	15	20	35
II.	10	27	37
III.	13	20	33
IV.	17	50	67
	55	117	172

Százalékban kifejezve a férfi- és nőhallgatók száma: 32%, 68%.

Az utolsó kimutatásunk az 1943-44. isk. évről szól. Százalékban akkor még kevesebb (30%) volt a férfiak száma, mint a nőké. Az azelőtti öt évben pedig ezek a százalékok mutatják a férfi jelöltek számát: 44%, 40%, 36%, 35%, 30.5%.

Még szomorúbb képet kapunk, hogyha az abszolút számokat vizsgáljuk: 1938—39-ben 213, 1939—40-ben 205, 1940—41-ben 189, 1942—43-ban 137, 1943—44-ben 136, 1944—47-ben pedig csak 55 a férfiak száma. Már a három évvel ezelőtti kimutatásunk alkalmával felkiáltottunk: mi lesz a polgári fiúiskolákkal férfi tanárok nélkül? A tanárképző felvételi pályázatába az 1946. év nyarán bevették ezt a biztató mondatot: A Tanárképző végző hallgatók az általános iskola felső tagozatában (tehát a polgári iskolának megfelelő helyen) tanítanak.

Az Apponyi-kollégium I. évfolyamára 10 férfi, 25 nő, a II. évfolyamára 7 férfi és 8 nő iratkozott be.

Isten eddig megsegített bennünket, magunk iparkodása és Isten segítsége tovább is visz azon a pályán, melyen a haza jövőjét biztosítani és a haza minden lakójának jobblétét elérni akarjuk. (Deák Ferenc.)

**Ifjúsági könyvtárjegyzék.** az általános iskola I—VIII. oszt. tanulói számára c. hivatalos kimutatásban a polgári iskolai tanárok könyvei közül ezek szerepenek: I. csoport: (6—10 éves tanulóknak): *Havas István*: A csodálatos paripa; II. csoport (10—12 éves tanulóknak): *Havas István*: Konez Márton, *Kovách Ferenc*: Ökényeres Trézi és más mesék; III. csoport (12—15 éves tanulóknak) *Csete Balázs*: Faluról-falura, házról-házra, *Gergely János*: Magyar motívumok gyűjteménye.

**Ösztöndíjak adományozása a polgári iskolában.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter a közép- és középfokú iskolai tanulók részére létesített magyar állami szociális ösztöndíjból a folyó iskolai évre 64 polgári iskolai tanulót részesített. A fővárosi tanulók közül 14, a vidé-

kiek közül pedig 50 kapott ösztöndíjat.

**A Polgári Iskolai Tanáregyesület Könyvtára.** Az 1947. év febr. havában érkezett adomány a Könyvtár részére: Sugár József 1. — Keresem a Nemzeti Nénevelés 1915. évfolyamát. Az 1880-ban megindult és 1919. végén megszűnt folyóirat sorozatából csak a jelzett egy évfolyam hiányzik. Kérem azt a tanárnőt, akinek ez a kötelet megvan, adományozza Egyesületünk Könyvtárának. Szívesen megértjük az esetleg kívánt árat. — A Közlönyünk 1924-25. évfolyamától kezdődően megküldjük az egyes hiányzó számokat azoknak, akik levelezőlapon kérik. Az 1939-40. évfolyamig 10, azután 1943-44-ig 12. 1944-45-ben 4, 1945-46-ban 2 szám jelent meg.

*Deák Gyula.*

## HALOTTAINK

**Vass Márta,** a mosonmagyaróvári áll. polg. leányiskola c. igazgatója azok közé a szerencsétlen kártársak közé tartozik, akik a deportálásból nem tértek vissza. 1875-ben született, 1898-ban került a mosonmagyaróvári iskolához, s 1936-ban vonult nyugalomba. Igen tevékeny tanár volt. (I. J.)

**Kelemen József** tanár 1945. dec. havában az ungvári kórházban elhunyt. Utolsó állomáshelye Munkácscon volt, onnét a tokaji iskolához helyezték, de betegsége miatt új állomáshelyét már nem foglalhatta el.

**Nagy Béla** nyugalmazott polgári iskolai igazgató 1946. június 14-én életének 71. évében hosszú szenved-

dés után meghalt. Az elhunyt 22 évig működött a Német-utcai polgári iskolában, ahol kezdetben mint tanár, majd később igazgató lett. 14 évig a Fehérsastéri polgári iskolának volt igazgatója, később a székesfőváros főigazgatóvá nevezte ki. Mind a tanári kar, mind a tanítványai nagy szeretettel vették körül. 1932-ben ment nyugdíjba. Nagy részvét mellett az óbudai temetőben helyezték örök nyugalomra. (N)

**Pilát Anna** ny. polgári iskolai tanár Csongrádon jobblétre szenderült.

**Benedek Frigyes** ny. igazgató 1946. év okt. havában távozott az

élők sorából. Az utóbbi időben a körmendi iskolában teljesített tanári szolgálatot. A sorsa tragikus, mert egyedül maradt, miután a harci események idején a feleségét találat érte. A gyászeselet nagy hatással volt reá annál is inkább, mert életépárját a legnagyobb tűzben egymaga temette el. (T. V.)

**Czöndör László** ny. c. igazgató, főiskolai tanár 1946. okt. 5-én Kővágóórsön elköltözött az Örökkévalóságba. 1897-ben kezdte meg működését a zombolyai polg. fiúiskolában. 1920—1928-ig a gyakorló polg. iskolának volt tanára, majd a tanárképző főiskolához osztották be

a szlőjd tanítására. 1937-ben nyugalmába vonult. Nagy mestere volt a szlőjdnek,

**Pólya M. Irma** ny. tanár 1946. okt. 28-án Hajduszoboszlón meghalt. Tanári működését 1912-ben kezdte a nagyszalontai polgári leányiskolában, 1919-től 1938-ig pedig a rákospalotai közs. leányiskolában működött, s onnét ment nyugdíjba.

**Bétau Vendel** vecsési közs. polgári fiúiskolai tanár 1947. jan. 26-án hosszu szenvedés után visszaadta lelkét Teremtőjének. Negyvenhat évet élt. Emlékét kartársai és tanítványai kegyeletes szívvel őrzik.

## Az egyesületi pénztáros közleményei

*Az 1946—47. évre tagsági díjat fizettek (12.— Ft):*

Baloghné Hajós Teréz, Bedekovich Lajos, Békassy Sándor, Darabont Andrásné, Debreczeny Lilla, Dúzs Rózsa, dr. Dürr Mórné, Emresz Róbert, Földes Erőnné, Galló Pál. dr. Göce István, Gráner Stefánia, Haász Gézané, Helcz Edit, Juhász Ida, Kancsár Katalin, Kertész Gyula, Kiss Jajosné, Kollányi Ödön, Kozák Jolán, Kósa Vince, Lupkovics Lászlóné, Magdó István, Nádudvari József, Polyák Dezső, dr. Pólya Sándorné, dr. Rajczy Kálmánné, Rákosi Zoltán, Rhédey Gizella, dr. Sághelyi Lajos, Fodor Imre, Waltrich Jánosné.

*Az 1946—47. évre előfizetett (12.— Ft):* Balmazújváros á. fl. Bácsalmás rk. 1., Békés k. 1., Budakeszi rk. 1., Budapest IX., Kné-zich-u. rk. 1., Budapest XIII., Huba-u. rk. 1., Cegléd á. f., Cinkota k. f., Eger rk. 1., Esztergom rk. 1., Fonyód rk. fl., Győr á. 1., Hajdúdorog á. fl., Hajduszoboszló á. fl., Hódmezővásárhely rk. 1., Jánoshalma rk. 1., Jánosháza á. fl., Jászárokszallás rk. 1., Jászberény rk. 1., Kalocsa rk. 1., Karcag k. 1., Keszthely á. f., rk. 1., Kiskunfélegyháza rk. 1., Kiskunhalas á. f., Kiskunmajsa rk. 1., Kiszvárdá á. 1., Kisújszállás k. 1., Komárom á. fl., Mátyásföld k. 1., Miskolc I. sz. á. f., Miskolc II. sz. á. f., Mosonmagyaróvár á. 1., Nagykanizsa á. 1., Nagykőrös ref. f., Nagymaros rk. 1., Ózd rk. 1., Pestszentlőrinc sz. á. f., Pestújhely rk. f. Pestújhely rk. 1., Pécsvárad á. fl., Sárvár á. fl., Sátoraljaújhely rk. 1., Sopron Isteni Megv. rk. 1., Orsolya-r. 1., Szarvas á. 1., Szeged rk. 1., Szentendre rk. 1., Szentendre ref. fl., Szentes á. f., Székesfehérvár rk. 1., Szolnok á. 1., Szombathely rk. 1., Vasvár á. f., Vasvár rk. 1. Vác á. 1., Vecsés rk. 1., Veszprém angolkis. rk. 1., Veszprém Ranolder rk. 1., Zsámbék rk. 1.

Budapest, 1947. február 20.

Sándly Vilmos pénztáros.